

**Tarımsal Ekonomi ve Politika
Geliştirme Enstitüsü**

Ürün Raporu ARICILIK 2023

**TARIMSAL EKONOMİ VE POLİTİKA GELİŞTİRME
ENSTİTÜSÜ
TEPGE**

**Ürün Raporu
ARICILIK
2023**

Hazırlayan

Volkan BURUCU
Ziraat Yüksek Mühendisi
Tarımsal Ekonomi ve Politika Geliştirme Enstitüsü
volkan.burucu@tarimorman.gov.tr

TEPGE YAYIN NO: 370
ISBN: 978-625-8451-83-2

© TEPGE
Her Hakkı Saklıdır.

TEMMUZ/2023

İletişim:

T.C. Tarım ve Orman Bakanlığı
Üniversiteler Mah. Dumlupınar Bulvarı 06800
Çankaya/ANKARA

Telefon: 0312 287 5833

Faks: 0312 287 5854

Bu rapor TEPGE'nin izni olmadan kısmen veya tamamen basılamaz, çoğaltılamaz veya elektronik ortama taşınamaz. Raporun bilimsel ve hukukî sorumluluğu yazara aittir.

Kapak sayfasında kullanılan fotoğraf Tarım ve Orman Bakanlığı tarafından düzenlenen
“2018 yılı Tarım ve İnsan Fotoğraf Yarışması” na aittir.
(<http://www.tarimormaninsan.com/img/10-tarim-ve-insan-fotograf-yarismasi/genel/400/birincilik-odulu-mehmet-yikilmazsoy.jpg>)

İÇİNDEKİLER

1. Giriş.....	1
2. Dünyada Durum	1
2.1. Dünya Kovan Varlığı	2
2.2. Dünya Bal Üretimi	3
2.3. Dünya Kovan Başına Bal Üretimi.....	4
2.4. Dünya Balmumu Üretimi	4
2.5. Dünya Bal İthalatı	5
2.6. Dünya Bal İhracatı	6
2.7. Dünya Balmumu İthalatı	7
2.8. Dünya Balmumu İhracatı	7
3. Türkiye’de Durum.....	8
3.1. Türkiye Kovan Varlığı	9
3.2. Türkiye Bal Üretimi	10
3.3. Türkiye Balmumu Üretimi	11
3.4. Türkiye Bal İthalat ve İhracatı	12
3.5. Türkiye Bal Fiyatları	13
4. Sektöre Yönelik Öneriler	14
Ek Tablolar.....	16
Kaynaklar	30

TABLolar LİSTESİ

Tablo 1.	Dünya kovan varlığı (bin adet)	2
Tablo 2.	Dünya bal üretimi (ton).....	3
Tablo 3.	Dünya balmumu üretimi (ton).....	4
Tablo 4.	Dünya bal ithalatı (ton)	5
Tablo 5.	Dünya bal ihracatı (ton)	6
Tablo 6.	Dünya balmumu ithalatı (ton).....	7
Tablo 7.	Dünya balmumu ihracatı (ton)	7
Tablo 8.	Türkiye'de genel durum	8
Tablo 9.	Türkiye kovan varlığı (adet).....	9
Tablo 10.	Türkiye illere göre bal üretimi (ton).....	10
Tablo 11.	Türkiye illere göre balmumu üretimi (ton)	11
Tablo 12.	Türkiye bal ithalat ve ihracatı	12
Tablo 13.	Türkiye'de 2022 yılı ülkelere göre bal ihracatı (kg)	13
Tablo 14.	Türkiye bal fiyatları (TL/kg).....	13
Ek Tablo 1.	Dünya kovanı sayısı (bin adet)	16
Ek Tablo 2.	Dünya bal üretimi (ton)	17
Ek Tablo 3.	Dünya balmumu üretimi (ton)	18
Ek Tablo 4.	Dünya bal ithalatı (ton).....	19
Ek Tablo 5.	Dünya bal ihracatı (ton).....	20
Ek Tablo 6.	Dünya balmumu ithalatı (ton).....	21
Ek Tablo 7.	Dünya balmumu ihracatı (ton).....	22
Ek Tablo 8.	Türkiye yıllara göre arıcılık durumu.....	23
Ek Tablo 9.	Türkiye illere göre arıcılık durumu (2022)	24
Ek Tablo 10.	Türkiye tüketici bal fiyatları (TL/kg)	26
Ek Tablo 11.	Türkiye üretici fiyatları (TL/kg)	26
Ek Tablo 12.	Türkiye'de bölgelere göre arıcılık durumu (2022)	27
Ek Tablo 13.	Türkiye yıllara göre petek bal ihracatı (ton)	28
Ek Tablo 14.	Türkiye yıllara göre süzme bal ihracatı (ton).....	29

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1. Bal ve arıcılık.....	1
-------------------------------	---

GRAFİKLER LİSTESİ

Grafik 2. Dünya kovan varlığı (bin adet)	2
Grafik 3. Ülkelere göre kovan varlığı (2021).....	2
Grafik 4. Dünya bal üretimi (bin ton)	3
Grafik 5. Ülkelere göre bal üretimi (2021).....	3
Grafik 6. Dünya kovan başına bal verimi (kg)	4
Grafik 7. Dünya bal ithalatı (ton).....	5
Grafik 8. Ülkelere göre dünya bal ithalatı (2022)	5
Grafik 9. Dünya bal ihracatı (ton)	6
Grafik 10. Ülkelere göre dünya bal ihracatı (2022).....	6
Grafik 11. Türkiye bal üretimi (Ton)	7
Grafik 12. Türkiye kovan sayısı (adet)	7
Grafik 13. Bölgelere göre Türkiye kovan varlığı (2022,%).....	8
Grafik 14. Bölgelere göre Türkiye bal üretimi (2022,%).....	9
Grafik 15. Bölgelere göre Türkiye balmumu üretimi (2022,%).....	10
Grafik 16. Yıllara göre Türkiye bal ihracatı (kg)	11

1. Giriş

Arı ürünleri arasında en çok talep gören bal üretimi için Türkiye uygun bir konumda olup; çiçeklenme zamanının yıl içine yayılması, zengin floraya sahip olması gibi üretimi pozitif etkileyen faktörlerin bir arada bulunması arıcılığın bir anlamda Türkiye ile özdeşleşmesi olarak tanımlanabilir. İnsan sağlığına, tarımsal üretime ve ülke ekonomisine katkıları azımsanamayacak arıcılık faaliyeti mevcut potansiyeli de düşünüldüğünde Türkiye açısından büyük önem arz etmektedir. Ayrıca arıcılık; kısa sürede gelir getirmesi, küçük bir sermaye ile yapılabilmesi ve arazi varlığına bağlı olmamasının yanında ek iş imkânı sağlaması gibi özellikleriyle tarımsal faaliyetler içinde ayrıcalıklı bir yere sahiptir.

Arıcılık önemli bir yetiştiricilik faaliyetidir ve arı ürünleri dengeli ve sağlıklı insan beslenmesi açısından değerli bir gıda maddesidir. Bunun yanı sıra arılar bitkilerde sağladığı tozlaşma ile de ekolojik dengenin korunması ve tarımsal üretimde hayati öneme sahiptirler. Arıcılık gelişmekte olan ülkelerdeki kırsal nüfusa iş, gelir ve sağlıklı beslenme olanağı sağlamaktadır. Tüm bu özellikleriyle arıcılık tarımsal faaliyetler

içinde ayrıcalıklı bir yere sahiptir ve dünya bal üretiminde Çin'den sonra en önemli ikinci üretici Türkiye'dir (Burucu, V. ve Gülse Bal, H.S., 2017).

2. Dünyada Durum

Artan nüfusun beslenme ihtiyaçlarının da etkisi düşünüldüğünde dünyada arıcılığı desteklemek ve teşvik etmek için çeşitli politikalar uygulanmaktadır. Bu duruma balın yapay tatlandırıcılara alternatif olarak kullanımının son yıllarda artması da eklendiğinde arıcılık pazarının genişleyeceği ve daha da büyüyeceği sonucu ortaya çıkmaktadır. Dünyada ekolojik ve sosyo-ekonomik değere sahip arıcılık faaliyeti, artan nüfusun gıda ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla bal üretiminde direkt olarak kullanılırken, doğal kaynakların sürdürülebilirliğine olumlu etkileri nedeniyle de dolaylı olarak kullanılmaktadır.

Günümüzde arıcılık, tüm dünyada yaygın grafikte yapılan tarımsal faaliyetlerden birisidir. 2021 yılında dünyada üretilen balın yaklaşık %30'u ticarete konu olmuş olup, toplam ihracatın %66'sı yaklaşık 20 bal üreticisi ülke tarafından gerçekleştirilmiştir.

Şekil 1. Bal ve arıcılık

2.1. Dünya Kovan Varlığı

Gerek gelişmiş gerekse gelişmekte olan ülkeler açısından önem arz eden arıcılık; günümüzde yaygın olarak yürütülen tarımsal faaliyetlerden birisidir. Dünyadaki kovan sayısı 2021 yılında bir önceki yıla göre %2,2 oranında artarak 102 milyon adet olmuştur. 2021 yılı verilerine göre, dünya toplam

kovan sayısında Hindistan %12,6'lık pay ile ilk sırada yer alırken, Çin %9,1 pay ile ikinci sırada ve %8,6 pay ile Türkiye üçüncü sırada yer almaktadır. Toplam kovan sayılarında 2021 yılında bir önceki yıla oranla Hindistan'da %2,1, Çin'de %0,3 ve Türkiye'de ise %6,8 oranında artış yaşanmıştır.

Tablo 1. Dünya kovan varlığı (bin adet)

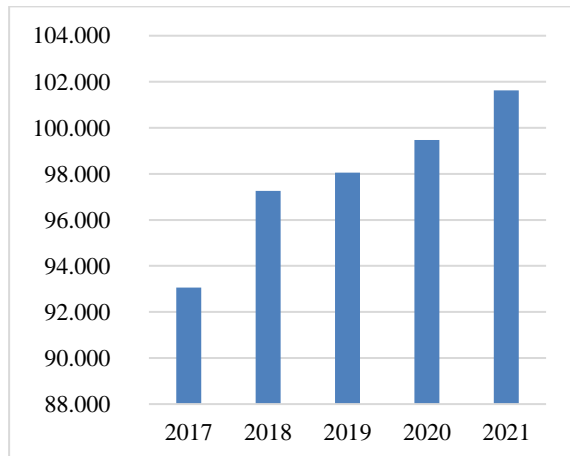
Ülkeler	2017	2018	2019	2020	2021
Hindistan	12.166	12.124	12.348	12.589	12.848
Çin	9.096	9.158	9.165	9.192	9.217
Türkiye	7.991	8.108	8.128	8.179	8.733
İran	6.951	7.466	7.247	7.333	7.527
Etiyopya	6.524	7.075	6.958	6.986	7.106
Tanzanya	2.968	3.005	3.012	3.031	3.051
Arjantin	2.923	2.966	2.959	2.962	2.965
İspanya	2.905	2.966	3.034	2.967	2.953
Rusya Fed.	3.317	3.182	3.094	2.982	2.890
ABD	2.684	2.828	2.812	2.706	2.696
Diğer	35.529	38.375	39.290	40.542	41.638
Dünya	93.054	97.253	98.047	99.469	101.624

Kaynak: Ek tablo 1

Dünyada kovan sayılarının dağılımına kıtasal bazda bakıldığında 2021 yılında Hindistan ve Çin'in de etkisiyle Asya 45 milyon 265 bin kovana sahip olup dünya kovan sayılarında %45 payı ile birinci sırada yer alırken, %24,7 paya sahip Avrupa 25 milyon 71 bin kovan ile ikinci, %18 paya

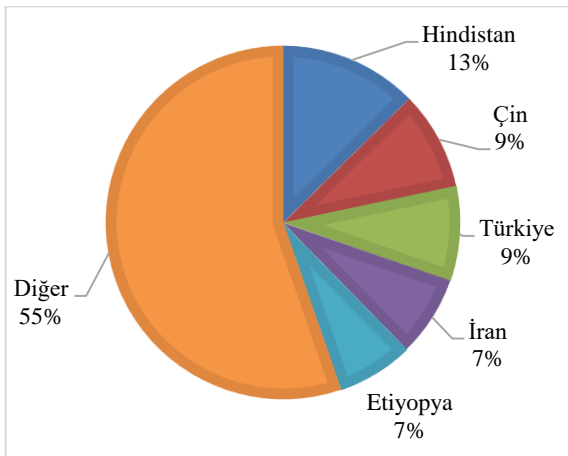
sahip Afrika ise 18 milyon 246 bin kovan ile üçüncü sırada yer almaktadır. Kovan sayılarında 2021 yılında bir önceki yıla oranla Asya'da %2,7, Avrupa'da %3,5, Afrika'da ise %0,6 oranında artış yaşanmıştır.

Grafik 2. Dünya kovan varlığı (bin adet)

Kaynak: Ek tablo 1

Grafik 3. Ünelere göre kovan varlığı (2021)

Kaynak: Ek tablo 1

2.2. Dünya Bal Üretimi

2021 yılında dünyada yaklaşık 1,8 milyon ton bal üretimi gerçekleştirilmiştir. Bal üretim miktarı 2021 yılında bir önceki yıla oranla çok az bir değişim göstermiştir (Grafik 4). 2021 yılı dünya bal üretiminde

%26,7'lik paya sahip olan Çin 473 bin ton üretimi ile ilk sırada yer alırken, bal üretiminde %5,4'lük paya sahip Türkiye 96 bin ton ile ikinci, %4,4'lük pay ile İran ise 77 bin ton üretimi ile üçüncü sırada yer almaktadır (Grafik 5).

Tablo 2. Dünya bal üretimi (ton)

Ülkeler	2017	2018	2019	2020	2021
Çin	542.544	446.879	444.054	458.100	472.700
Türkiye	114.471	107.920	109.330	104.077	96.344
İran	72.206	72.796	72.851	74.293	77.152
Arjantin	76.379	79.468	78.909	72.441	71.318
Ukrayna	66.231	71.279	69.937	68.028	68.558
Hindistan	62.810	63.826	64.514	65.250	66.278
Rusya	65.167	65.006	63.526	66.368	64.533
Meksika	51.066	64.253	61.986	54.165	62.080
ABD	67.596	69.857	71.179	66.948	57.364
Brezilya	41.696	42.268	45.801	51.508	55.828
Diğer	718.142	754.957	675.037	693.299	679.789
Dünya	1.878.308	1.838.509	1.757.124	1.774.477	1.771.944

Kaynak: Ek tablo 2

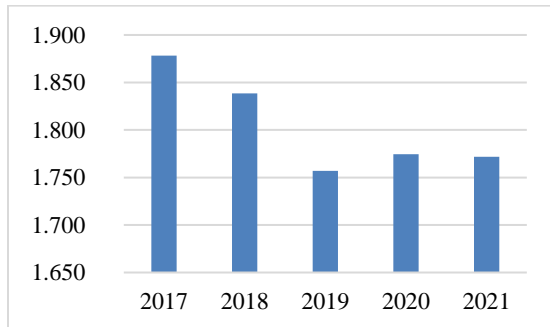
2021 yılında bir önceki yıla göre bal üretim miktarı Çin'de %3,2 ve İran'da %3,8 oranında artarken, Türkiye'de %7,4 oranında azalmıştır.

FAO verilerine göre, 2021 yılında Çin'in de etkisiyle Asya kıtası 859 bin 258 ton bal üretimi ve %48,5 pay ile birinci sırada yer alırken %21,6 paya sahip Avrupa 383 bin 50 ton üretim ile ikinci, %19,5 paya sahip Amerika ise 345 bin 145 ton üretim ile üçüncü sıradadır. Bal üretiminde 2021 yılında bir önceki yıla göre Asya'da %2,2,

Amerika'da %2,1 oranında artış yaşanırken Avrupa'da %5,2 oranında azalış yaşanmıştır.

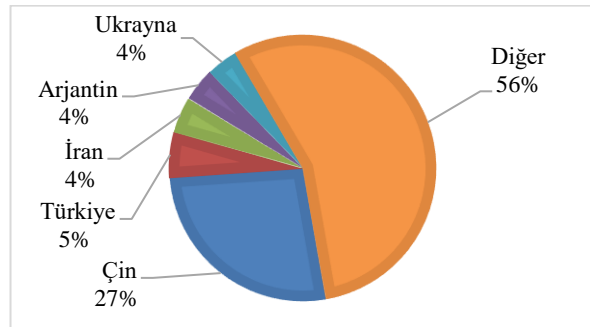
Dünya kovan varlığında %13'lük payla ilk sırada yer alan Hindistan 2021 yılı bal üretiminde 66 bin tonluk üretim ile altıncı sıraya gerilemiştir. Hindistan'ın kovan sayısında lider konumda olmasına karşın bal üretimini aynı oranda gerçekleştirememesi kovan başına bal veriminin düşük olmasından kaynaklanmaktadır.

Grafik 4. Dünya bal üretimi (bin ton)

Kaynak: Ek tablo 2

Grafik 5. Ülkelere göre bal üretimi (2021)

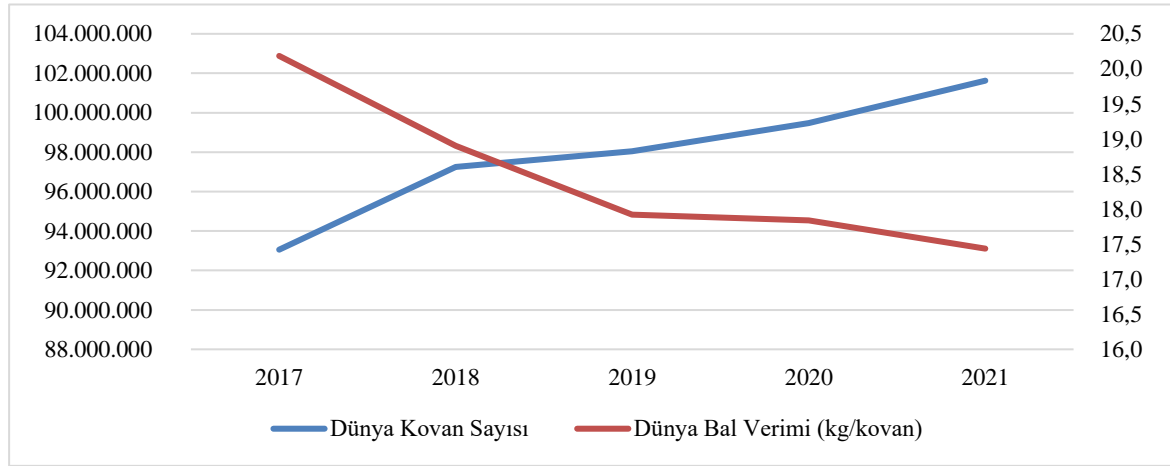
Kaynak: Ek tablo 2

2.3. Dünya Kovan Başına Bal Verimi

FAO verileri kullanılarak hesaplanan 2021 yılında dünyada ortalama kovan başına verim yaklaşık 17,4 kg olarak gerçekleşmiştir. 2021 yılı dünya bal verimi bir önceki yıla oranla %2,3 azalış

göstermiştir (Grafik 6). Dünya kovan sayısında lider konumda olan Hindistan'ın kovan başına bal verimi 5,2 kg iken, ikinci sırada yer alan Çin'in bal verimi 51,3 kg ve üçüncü sırada yer alan Türkiye'nin bal verimi 11,3 kg olarak gerçekleşmiştir.

Grafik 6. Dünya kovan başına bal verimi (kg/kovan)

Türkiye'de arıcılık potansiyelinin tam olarak kullanılmamasının yanı sıra faaliyette karşılaşılan iklimsel olumsuzluklar, teknik bilgi eksikliği vb. bazı sorunlar bal veriminin düşük kalmasının başlıca sebepleri arasında gösterilebilir.

2.4. Dünya Balmumu Üretimi

Arıcılığın yanı sıra metal sanayi, kozmetik sanayi, tekstil sanayi, ilaç yapımı, mum

yapımı ve daha birçok alanda kullanılan balmumu üretiminde Türkiye ilk beş ülke içerisinde yer almaktadır. Yıllar itibarıyla balmumu üretimi incelendiğinde, 2021 yılında bir önceki yıla oranla balmumu üretim miktarının Hindistan'da %1,5, Etiyopya'da %2,1, Arjantin'de %0,3 oranında arttığı görülmektedir

(Tablo 3).Tablo 3. Dünya balmumu üretimi (ton)

Ülkeler	2017	2018	2019	2020	2021
Hindistan	23.974	24.371	24.646	24.907	25.293
Etiyopya	5.496	5.440	5.521	5.580	5.699
Arjantin	5.000	4.979	4.941	4.957	4.973
Kore Cumhuriyeti	3.449	3.331	3.806	3.807	3.843
Türkiye	4.488	3.987	3.971	3.765	3.766
Kenya	2.571	2.523	2.520	2.521	2.522
Angola	2.319	2.317	2.315	2.315	2.316
Tanzanya	1.872	1.888	1.891	1.896	1.902
Brezilya	1.753	1.764	1.761	1.767	1.772
ABD	1.587	1.592	1.594	1.593	1.591
Diğer	14.364	10.909	11.153	11.020	11.369
Dünya	66.873	63.101	64.119	64.128	65.046

Kaynak: Ek tablo 3

Dünya toplam balmumu üretimi 2021 yılında bir önceki yıla oranla %1,4 oranında artmıştır. 2021 yılında dünyada toplam 65 bin ton civarında balmumu üretimi gerçekleşmiştir.

Kovan varlığında birinci sırada yer alan Hindistan 2021 yılında dünya balmumu üretimindeki %38,9'luk payı ile birinci sırada, %8,8'lik paya sahip olan Etiyopya ikinci sırada, %7,6'lık pay ile Arjantin

üçüncü sırada ve %5,8'lik paya sahip Türkiye ise beşinci sırada yer almaktadır.

2.5. Dünya Bal İthalatı

2018 yılında 681 bin ton olan bal ithalat miktarı 2022 yılında %3,4 artarak 704 bin tona ulaşmıştır. 2022 yılında 205 bin ton ile ABD dünya bal ithalatının %29,1'inde söz sahibi iken, sırasıyla Almanya %10,6 oranında, Birleşik Krallık ise %7,4 oranında ithalat gerçekleştirmiştir.

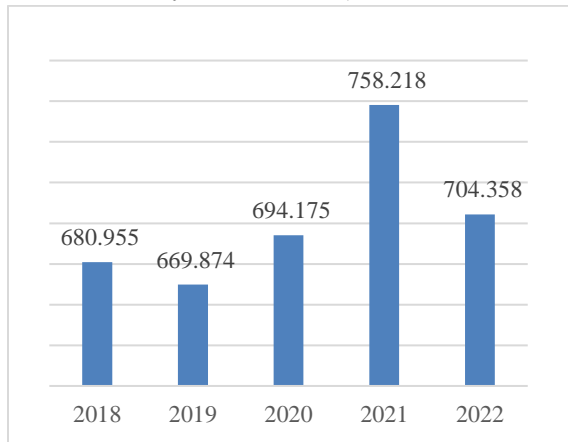
Tablo 4. Dünya bal ithalatı (ton)

Ülkeler	2018	2019	2020	2021	2022
ABD	187.623	178.948	196.544	220.538	205.156
Almanya	85.978	82.202	90.136	78.701	74.651
Birleşik Krallık	50.599	48.830		46.863	51.912
Japonya	44.521	44.788	49.348	47.132	47.277
Belçika	24.915	24.818	28.147	31.745	39.746
İspanya	27.920	26.802	31.690	31.627	37.571
Fransa	32.302	32.819	34.869	29.295	35.506
Polonya	25.712	29.637	37.344	37.594	31.769
İtalya	27.875	23.580	21.041	23.586	26.517
Hollanda	15.791	14.785	13.582	17.396	17.721
Diğer	157.719	162.665	191.474	193.741	136.532
Dünya	680.955	669.874	694.175	758.218	704.358

Kaynak: Ek tablo 4

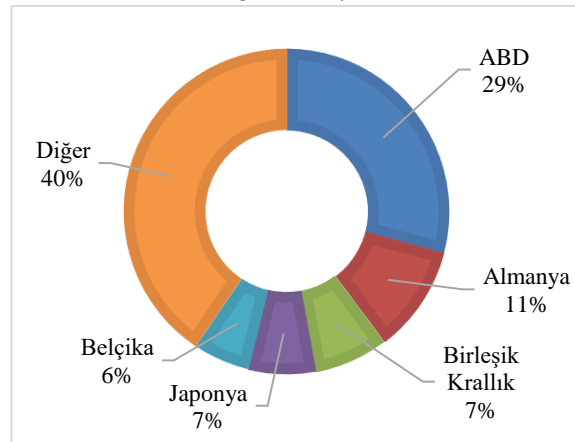
2022 yılı bal ithalat miktarlarında lider konumda olan ABD'nin bir önceki yıla göre ithalat miktarı %7, Almanya'da %5,1 oranında azalırken, Japonya'da %10,8 oranında artmıştır (Tablo 4).

Grafik 7. Dünya bal ithalatı (ton)

Kaynak: Ek tablo 4

Grafik 8. Ülkelere göre dünya bal ithalatı (2022)

Kaynak: Ek tablo 4

2.6. Dünya Bal İhracatı

2018 yılında 649 bin ton olan dünya ihracat miktarı 2022 yılında %17,9 oranında azalarak 533 bin tona gerilemiştir.

2022 yılında dünya bal üretiminde olduğu gibi ihracat miktarında da ilk sırada Çin yer alırken, üretim miktarında ikinci sırada yer alan Türkiye 7. sırada yer almıştır (Tablo 5).

Tablo 5. Dünya bal ihracatı (ton)

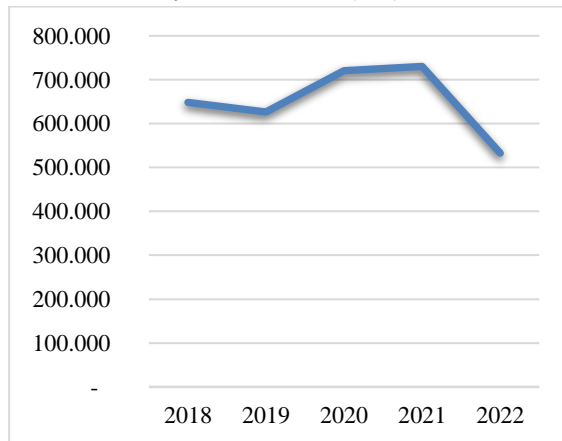
Ülkeler	2018	2019	2020	2021	2022
Çin	123.477	120.845	132.469	145.886	156.002
Arjantin	68.787	63.522	68.985	63.934	67.380
Brezilya	28.524	29.812	45.728	47.190	36.886
Belçika	19.835	17.654	22.353	25.740	31.975
Almanya	22.789	25.350	29.740	29.758	30.350
İspanya	23.090	22.471	28.263	28.442	28.370
Türkiye	6.413	5.548	6.038	9.994	17.248
Polonya	14.646	17.014	24.815	19.277	15.036
Macaristan	22.018	21.003	23.063	18.329	14.483
Bulgaristan	10.719	12.950	12.834	12.137	12.738
Diğer	308.308	290.119	326.489	329.645	122.213
Dünya	648.606	626.288	720.777	730.332	532.681

Kaynak: Ek tablo 5

2022 yılında toplam ihracatın %29,3'lük payı 156 bin ton ile Çin'de gerçekleşirken, %12,6'sı 81 bin ton ile Arjantin'de ve %6,9'u 37 bin ton ile Brezilya'da gerçekleşmiştir (Grafik 10).

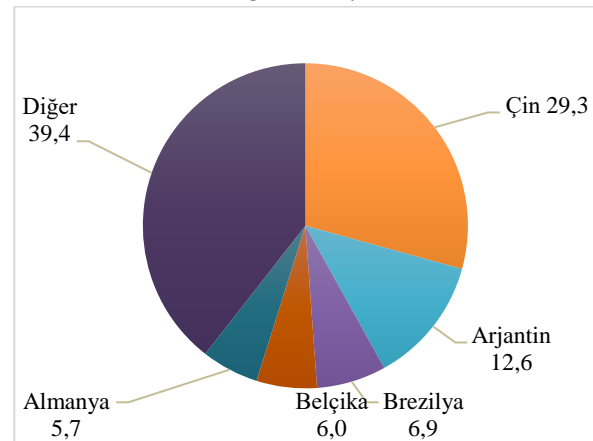
İhracat miktarları 2022 yılında bir önceki yıla göre Çin'de %6,9, Arjantin'de %5,4 artarken Brezilya'da ise %21,8 oranında azalmıştır.

Grafik 9. Dünya bal ihracatı (ton)

Kaynak: Ek tablo 5

Grafik 10. Ülkelere göre dünya bal ihracatı (2022)

Kaynak: Ek tablo 5

2022 yılı verilerine göre dünya bal ihracatında bir önceki yıla göre %27,1 oranında düşüş yaşandığı görülmektedir. Bu duruma özellikle verisi henüz açıklanmamış ülkelerin fazlalığının neden olduğu

düşünülmektedir. İhracatta söz sahibi ülkeler arasında yer alan Çin, Arjantin'in yanında Brezilya ve Belçika gibi ülkelerin ihracat miktarları bir önceki yıla oranla sırasıyla (%6,9, %5,4, -%21,8, %24,2) dir.

2.7. Dünya Balmumu İthalatı

Dünyada 2022 yılında toplam 27 bin ton balmumu ithalatı yapılmış olup bir önceki yıla göre %6,0 oranında azalmıştır.

Balmumu ithalatının %27,1'i 7 bin ton ile Fransa tarafından gerçekleştirilirken, %25,3'ü 7 bin ton ile Almanya, %15,9'ü ise 4 bin ton ile ABD tarafından gerçekleştirilmiştir (Tablo 6).

Tablo 6. Dünya balmumu ithalatı (ton)

Ülkeler	2018	2019	2020	2021	2022
Fransa	6.735	10.837	10.532	5.953	7.286
Almanya	3.948	3.828	4.941	4.960	6.794
ABD	4.468	3.829	2.979	3.896	4.261
İspanya	983	662	887	724	900
Polonya	529	474	645	766	720
Japonya	889	718	597	579	700
İtalya	613	864	600	916	687
Sırbistan	161	157	182	247	532
Yunanistan	1.218	568	369	484	517
Hollanda	276	188	78	103	498
Diğer	14.577	22.165	12.920	9.967	3.980
Dünya	34.397	44.290	34.730	28.595	26.875

Kaynak: Ek tablo 6

2.8. Dünya Balmumu İhracatı

2022 yılında toplam balmumu ihracatı 19 bin ton olarak gerçekleşmiştir. İhracata konu olan balmumu miktarı 2021 yılı verilerine göre toplam üretimin %30,1'ini oluşturmaktadır. Balmumu ihracatının %52,1'i 10 bin ton ile bal üretiminde de lider

ülke konumunda olan Çin tarafından gerçekleştirilirken, ABD 2 bin ton ile ihracatın %11,2'sini gerçekleştirmiştir. Almanya ise 2 bin ton ile 2022 yılı ihracatında %11,0'luk paya sahip olup üçüncü ülke konumundadır (Tablo 7). Türkiye'nin kayda değer bir bal mumu ihracatı bulunmamaktadır.

Tablo 7. Dünya balmumu ihracatı (ton)

Ülkeler	2018	2019	2020	2021	2022
Çin	9.695	9.748	9.104	9.519	9.654
ABD	2.742	2.079	1.974	1.593	2.075
Almanya	1.805	1.855	2.048	2.013	2.048
Belçika	371	249	120	123	1.011
Fransa	567	494	356	425	506
Hollanda	59	23	35	214	475
İspanya	237	273	422	275	407
Danimarka	164	103	137	265	328
İtalya	205	260	164	571	314
Yunanistan	95	146	152	223	245
Diğer	5.448	5.077	5.592	4.383	1.476
Dünya	21.388	20.307	20.104	19.604	18.539

Kaynak: Ek tablo 7

3. Türkiye’de Durum

Türkiye’de arıcılık deniz seviyesinden yüksek yaylalara kadar hemen her yerde yapılabilen bir faaliyet olarak ön plana çıkmaktadır.

Türkiye’de pandemi sürecinin başından bugüne arıcıların üretim aşamalarında, pazara erişimde ve sonraki süreçte sorun yaşamadan arıcılık faaliyetlerine devam etmeleri amacıyla etkili politikalar uygulanmakta, hızlı karar alma mekanizmalarının verimli bir Grafikte işletilmesi ile arıcılar faaliyetine devam etmektedir. Ancak birçok farklı kurum ve kuruluşça desteklenen arıcılık sektörünün özellikle çevresel faktörlerin baskısı altında büyüme hızı yavaşlamaktadır. Özellikle çam balı üretiminde ihtiyaç duyulan koşnil

böceklerinin hem iklimsel olumsuzluklar sebebiyle hem de 2021 yılında Akdeniz ve Ege kıyılarında meydana gelen orman yangınlardan dolayı popülasyonunun azalması etkili olmuştur. Bu durum ilgili bölgelerde çam balı üretim miktarında düşüş ve verim kayıplarına sebep olurken, Türkiye arılı kovan varlığında %9,8’lik pay ile lider konumda olan Muğla’nın bal üretiminde üçüncü sıraya gerilemesine neden olmuştur.

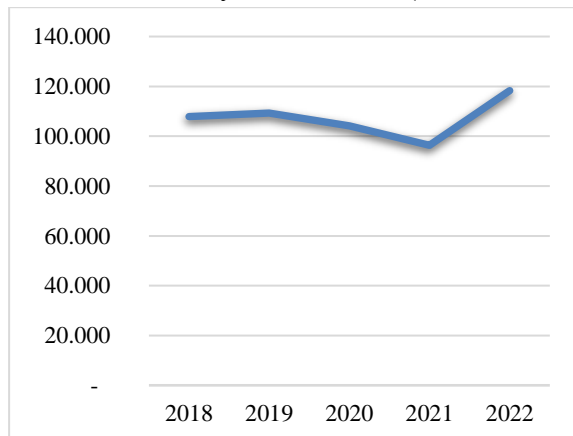
Mikro düzeyde arıcılık incelendiğinde üreticisine ek gelir ya da ana gelir sağlama konusunda etkili bir faaliyettir. Makro düzeyde ise Türkiye ekonomisine doğrudan olan katkısının yanında tozlaşma faaliyetleri ile üretim miktarını ve meyve kalitesini arttırarak dolaylı olarak da katkı sağlamaktadır.

Tablo 8. Türkiye’de genel durum

Yıl	İşletme Sayısı (adet)	Toplam Kovan Sayısı (adet)	Bal Üretimi (ton)	Balmumu Üretimi (ton)
2016	84.047	7.900.364	105.727	4.440
2017	83.210	7.991.072	114.471	4.488
2018	81.830	8.108.424	107.920	3.987
2019	80.675	8.128.360	109.330	3.971
2020	82.862	8.179.085	104.077	3.765
2021	89.361	8.733.394	96.344	3.766
2022	95.386	8.984.676	118.297	4.165

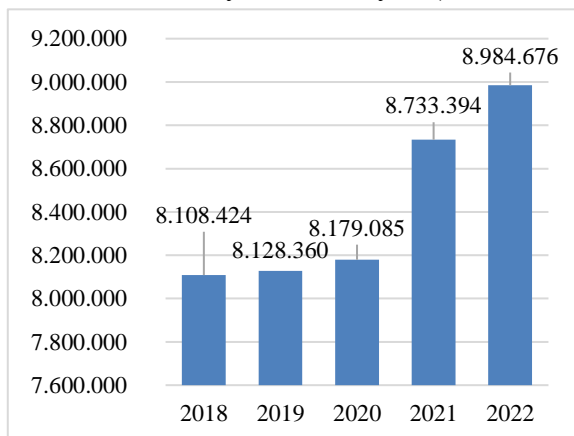
Kaynak: Ek tablo 8

Grafik 11. Türkiye bal üretimi (ton)

Kaynak: Ek tablo 8

Grafik 12. Türkiye kovan sayısı (adet)

Kaynak: Ek tablo 8

3.1. Türkiye Kovan Varlığı

Türkiye'nin toplam koloni sayısı 2022 yılında 9 milyona ulaşmıştır. 884 bin arılı kovana sahip Muğla; Türkiye toplam kovan

miktarında %9,8 pay ile birinci sırada yer alırken, 609 bin kovan ile %6,8 paya sahip Ordu ikinci sırada ve 494 bin kovan ile %5,5 paya sahip Adana ise üçüncü sırada yer almaktadır (Tablo 9).

Tablo 9. Türkiye kovan varlığı (adet)

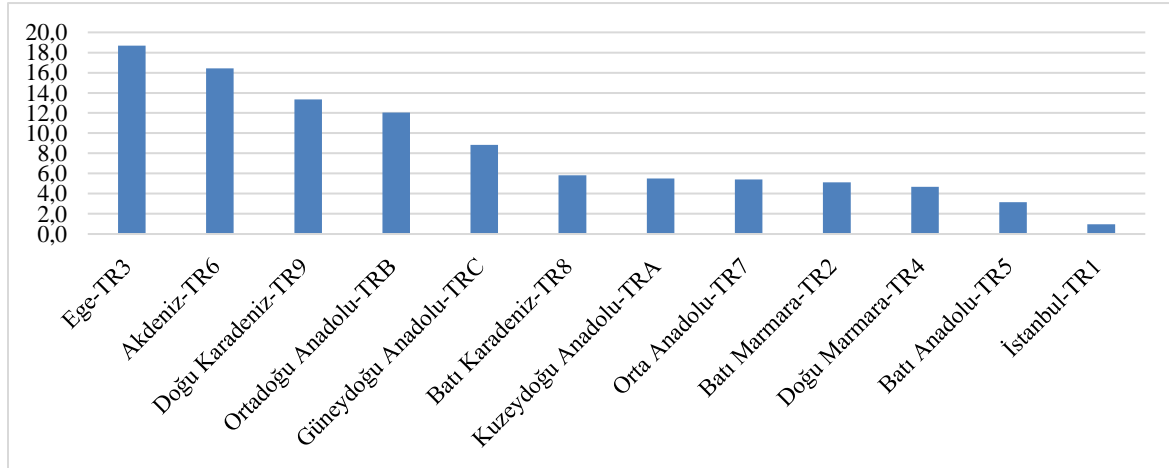
İller	2018	2019	2020	2021	2022
Muğla	935.463	918.116	900.583	949.267	884.096
Ordu	568.547	573.358	573.375	604.213	609.427
Adana	461.987	469.938	481.557	481.878	494.432
Mersin	267.251	282.749	290.795	303.120	347.045
İzmir	232.009	244.519	273.949	276.918	287.179
Sivas	239.575	243.673	256.374	269.709	287.104
Aydın	281.060	274.826	257.738	253.606	245.941
Antalya	230.323	217.705	216.423	335.686	244.655
Bitlis	155.899	168.888	158.976	253.625	207.120
Balıkesir	172.881	170.432	168.952	175.564	180.595
Diğer	4.563.429	4.564.156	4.600.363	4.829.808	5.197.082
Türkiye	8.108.424	8.128.360	8.179.085	8.733.394	8.984.676

Kaynak: Ek tablo 9

Toplam kovan sayısı 2022 yılında bir önceki yıla oranla %2,9 oranında yükselmiştir. İl bazında incelendiğinde ise kovan sayıları

Muğla'da %6,9 azalırken, Ordu'da %0,9 ve Adana'da ise %2,6 oranında artmıştır.

Grafik 13. Bölgelere göre Türkiye kovan varlığı (2022, %)

Kaynak: Ek tablo 12

2022 yılı arılı kovan sayısında Ege Bölgesi 1,7 milyon adet ile lider konumda bulunarak Türkiye kovan sayısının %18,7'lik kısmını tek başına barındırmaktadır (Grafik 13). Çam balı üretiminin de yoğun yapıldığı Ege Bölgesi Türkiye arıcılığında önemli bir yere sahiptir. Bölgedeki arılı kovanların %52,6'sı

Muğla'da bulunmaktadır. Akdeniz Bölgesi 1,5 milyon adet kovan ile Türkiye'de %16,4'lük paya sahip olup ikinci sırada yer alırken, 1,2 milyon kovan ile Doğu Karadeniz Bölgesi %13,3'lük pay ile 2022 koloni sayısında üçüncü sırada yer almaktadır.

3.2. Türkiye Bal Üretimi

Türkiye’de bal üretimi 2022 yılında bir önceki yıla oranla %22,8 artarak 118 bin ton olarak gerçekleştirilmiştir. Bal üretimi il bazında incelendiğinde; 2022 yılında

Türkiye’deki toplam bal üretiminde %16,1’lik pay ile Ordu birinci, %10,7’lik paya sahip Adana ikinci ve %5,6’lık pay ile Muğla ise üçüncü sırada yer almaktadır (Tablo 10).

Tablo 10. Türkiye illere göre bal üretimi (ton)

İller	2018	2019	2020	2021	2022
Ordu	16.994	17.057	17.213	11.377	19.098
Adana	10.941	11.077	12.172	12.336	12.646
Muğla	14.777	14.688	6.104	3.820	6.578
Sivas	5.048	5.029	5.471	5.744	6.079
Kocaeli	624	656	561	555	4.726
İzmir	2.777	3.007	1.493	3.056	3.516
Mersin	2.416	2.352	2.150	3.192	3.295
Aydın	4.227	3.693	3.643	3.254	3.143
Erzurum	1.537	1.207	2.160	1.774	2.857
Balıkesir	2.618	2.480	2.657	2.656	2.629
Diğer	45.961	48.082	50.455	48.580	53.731
Türkiye	107.920	109.330	104.077	96.344	118.297

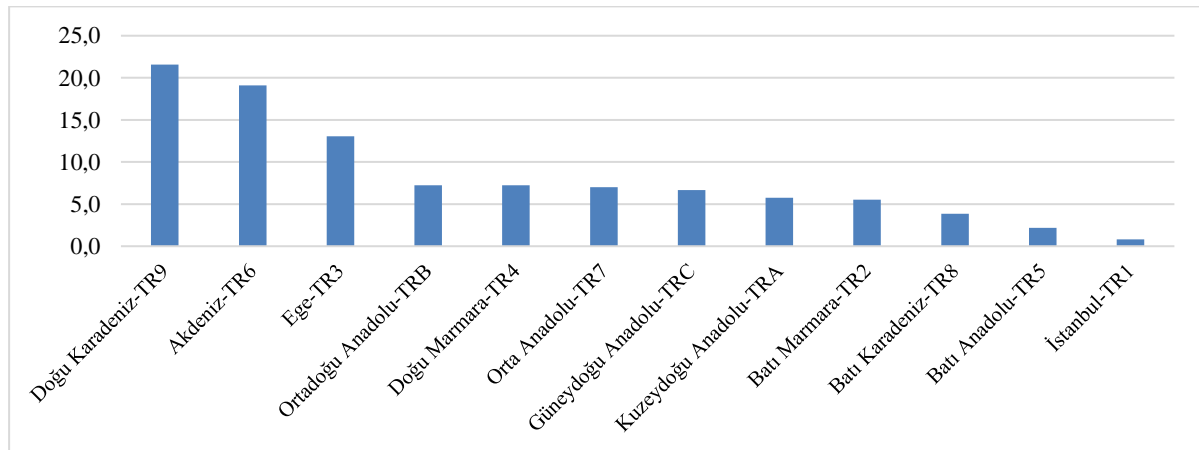
Kaynak: Ek tablo 9

2022 yılında bir önceki yıla oranla üretim miktarı Ordu’da %67,9, Adana’da %2,5, Muğla’da ise %72,2 oranında artmıştır. 2022 yılı bal üretiminde Doğu Karadeniz Bölgesi 25 bin 537 ton üretim miktarı ile lider konumda yer almış olup, 2022 yılında Türkiye balının %21,6’lık kısmını tek başına üretmiştir. 22 bin 599 ton üretim ile Akdeniz Bölgesi %19,1’lik pay ile ikinci sırada, 15 bin 446 ton üretim ile Ege Bölgesi ise %13,1’lik pay ile üçüncü sırada yer almıştır.

Muğla’da bal üretiminde yaşanan düşüş, 2019 yılında lider konumda olan Ege Bölgesi’ni üçüncü sıraya geriletmiştir (Grafik 14).

Bal üretimi yanında arı sütü, polen, propolis, arı zehiri, balmumu, paket arı üretiminin ve ticaretinin yapılması, bal veriminde yaşanacak olası düşüşle oluşacak riskleri azaltmak ve üreticilerin zarara uğramalarını önlemek adına bir gerekliliktir.

Grafik 14. Bölgelere göre Türkiye bal üretimi (2022,%)

Kaynak: Ek tablo 12

3.3. Türkiye Balmumu Üretimi

2022 yılında Türkiye’de toplam 4 bin ton civarında balmumu üretimi gerçekleşmiştir. Türkiye toplam balmumu üretimi 2022 yılında bir önceki yıla göre %10,6 oranında

artmıştır. Adana 2022 yılında balmumu üretimindeki %10,5’lik payı ile birinci, %9,2’lik paya sahip olan Sivas ikinci, % 8,9’luk üretimi ile Muğla ise üçüncü sırada yer almıştır (Tablo 11).

Tablo 11. Türkiye illere göre balmumu üretimi (ton)

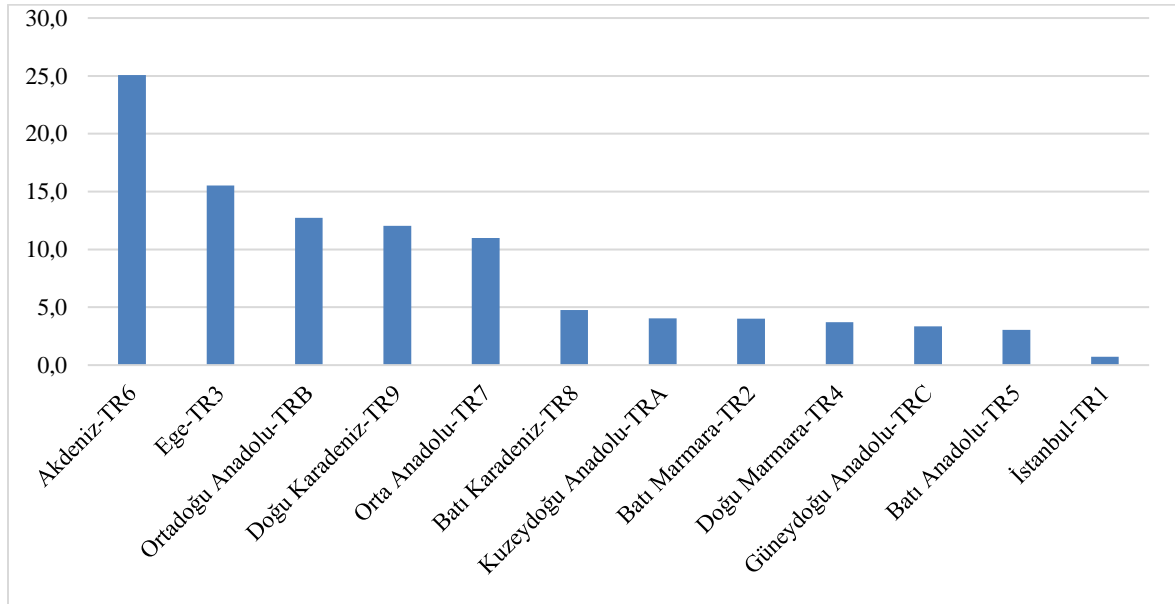
İller	2018	2019	2020	2021	2022
Adana	531	508	493	459	437
Sivas	448	419	365	370	385
Muğla	382	347	404	386	371
Mersin	61	67	96	52	285
Ordu	120	120	163	172	278
Van	104	113	115	135	160
Antalya	112	108	101	115	116
Bitlis	118	115	117	154	97
Aydın	125	115	96	92	92
Çanakkale	78	81	83	86	89
Diğer	1.910	1.978	1.732	1.743	1.854
Türkiye	3.987	3.971	3.765	3.766	4.165

Kaynak: Ek tablo 9

Yıllar itibarıyla balmumu üretimi incelendiğinde, 2022 yılında bir önceki yıla göre Adana’da %8,0, Muğla’da %3,8

oranında azalırken, Sivas’ta %4,0 oranında artmıştır.

Grafik 15. Bölgelere göre Türkiye balmumu üretimi (2022,%)

Kaynak: Ek tablo 12

2022 yılı balmumu üretiminde 1.044 ton üretim miktarı ile Akdeniz Bölgesi lider konumda yer almış olup Türkiye, balmumunun %25,1’lik kısmını tek başına

üretmiştir. Ege Bölgesi 646 ton üretimi ile ikinci sırada, 529 ton üretim ile Ortadoğu Anadolu Bölgesi ise %12,7’lik payı ile üçüncü sırada yer almıştır (Grafik 15).

3.4. Türkiye Bal İthalat ve İhracatı

Türkiye’de bal dış ticareti süzme ve petek bal olarak iki Grafikte yapılmaktadır. 2022 yılında bal ihracatının %89,5’lik bir bölümü süzme bal şeklinde gerçekleşmiştir. Her ne kadar 2022 yılında bal ihracatı bir önceki yıla oranla %72 artarak 17.248 ton olarak gerçekleşse de üretilen balın büyük bir

bölümü yurt içinde tüketildiğinden 2022 yılında toplam bal üretiminin %14,6 gibi düşük bir oranı ihraç edilmiştir. Son beş yıllık ithalat miktarları incelendiğinde en yüksek ithalat miktarının 2022 yılında 58,2 ton olarak gerçekleştiği ve Türkiye’nin kayda değer bir bal ithalatının bulunmadığı görülmektedir.

Tablo 12. Türkiye bal ithalat ve ihracatı

	İhracat (Kg)				
	2018	2019	2020	2021	2022
Tabii bal; petek	1.220.477	1.698.075	2.115.285	2.292.767	1.813.710
Tabii bal; süzme	5.197.108	3.849.606	3.922.897	7.752.739	15.433.808
Toplam	6.417.585	5.547.681	6.038.182	10.045.506	17.247.518

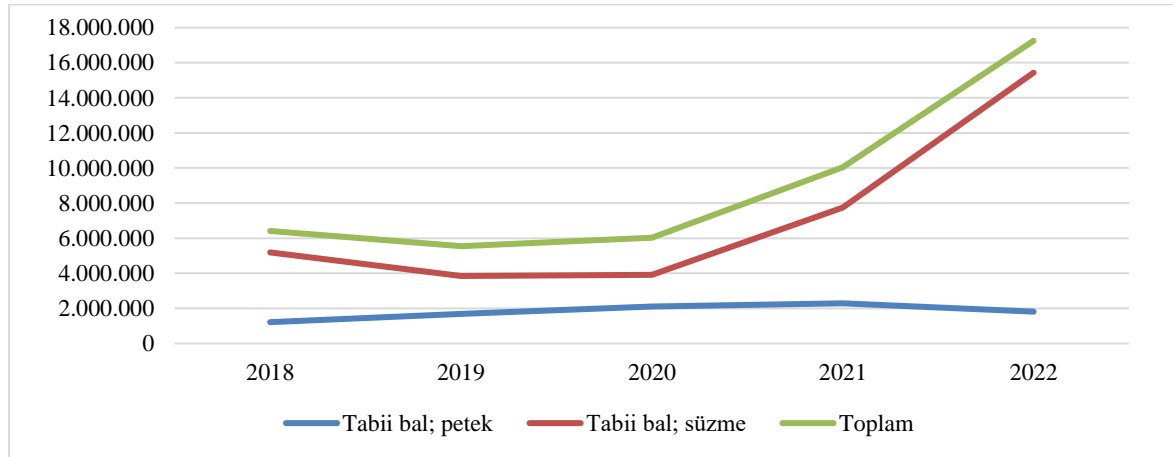
	İthalat (Kg)				
	2018	2019	2020	2021	2022
Tabii bal; petek	22.334	22.672	1.555	27.843	16.467
Tabii bal; süzme	23.680	22.221	47.228	35.557	41.774
Toplam	46.014	44.893	48.783	63.400	58.241

Kaynak: TÜİK, 2023

Dünya genelinde önemli bal üreticilerinden olan Türkiye ithalat ve ihracat miktarlarında istenilen düzeye ulaşamamıştır. Bu durumun sebepleri arasında özellikle üretilen balın

büyük bir kısmının iç piyasada tüketilmesi ve geriye kalan az bir kısmın ise ihraç edilmesi gösterilebilir.

Grafik 16. Yıllara göre Türkiye bal ihracatı (kg)

Kaynak: TÜİK, 2023

Ülkelere göre 2022 yılında bal ihracatına bakıldığında, Türkiye süzme bal ihracatının en fazla yapıldığı ülke 6.746 ton ihracat miktarıyla ABD’dir. İspanya ve İsrail ise ihracatın fazla yapıldığı diğer ülkeler

arasındadır. ABD ve Almanya ise 2022 yılında petek bal ithalatı yapılan diğer önemli ülkeler arasında ilk sıralarda yer almışlardır.

Tablo 13. Türkiye’de 2022 yılı ülkelere göre bal ihracatı (kg)

Ürün	Ülkeler	İhracat	Ürün	Ülkeler	İhracat
Tabii bal; petek	ABD	732.742	Tabii bal; süzme	ABD	6.746.886
	Almanya	373.435		İspanya	2.591.297
	İspanya	273.825		İsrail	972.106
	BAE	75.596		Almanya	883.437
	Kanada	56.354		Polonya	796.412
	Macaristan	43.258		İtalya	623.950
	Japonya	35.205		Bulgaristan	605.029
	Hollanda	33.505		Slovakya	410.419
	Kuveyt	31.141		Bosna-Hersek	160.841
	Diğer	158.649		Diğer	1.643.431
Toplam	1.813.710	Toplam	15.433.808		

Kaynak: Ek tablo 13 ve 14

3.5. Türkiye Bal Fiyatları

TÜİK verilerine göre 2022 yılı Aralık ayında 122,62 TL/kg olan bal üretici fiyatı bir önceki aya göre %3,1, bir önceki yılın aynı ayına göre % 116,1 oranında artmıştır. 2022

yılı bal tüketici fiyatı ise Nisan ayına kadar açıklanmıştır. Nisan ayında 65,1 TL/kg olarak gerçekleşen tüketici fiyatı bir önceki aya göre %5,2, bir önceki yılın aynı ayına göre ise %34,3 oranında artmıştır (Tablo 14).

Tablo 14. Türkiye bal fiyatları (TL/kg)

	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Üretici	23,33	25,73	28,43	32,22	37,53	42,01	50,57	90,17
Tüketici	33,81	36,54	36,98	39,04	36,76	41,58	52,53	62,50*

Kaynak: Ek tablo 10 ve 11/ *ilk dört aylık ortalama

2015-2018 döneminde üretici ve tüketici fiyatları arasındaki fark ortalama %34,5, oranında seyrederken devam eden süreçte aradaki fark 2021 yılında %3,9’a kadar gerilemiştir.

4. Sektöre Yönelik Öneriler

İklim değişiklikleri ve küreselleşmenin yanı sıra tarımsal uygulamaların yoğunlaşması arılarda yeni hastalıkların meydana gelmesinin ve mevcut arı hastalıklarının şiddetlenmesinin sebepleri arasında gösterilmektedir. Bu ve buna bağlı çevresel etkenlerin de devreye girmesiyle arılar özellikle son birkaç yıldır büyük stres altında yaşamaktadır ve bu durum koloni sayılarının yükselmesine karşın bal veriminde düşüşe yol açan sebepler arasında yer almaktadır.

Ayrıca arılar, kelebekler, yarasalar ve sinek kuşları gibi tozlayıcılar, insan faaliyetlerinin etkisiyle günümüzde daha fazla tehdit altındadır. Tozlaşma, ekosistemlerimizin hayatta kalması için temel bir süreçtir ve dünyadaki yabancı çiçekli bitki türlerinin yaklaşık %90’ı, tamamen veya en azından kısmen, dünyadaki gıda mahsullerinin %75’inden fazlası ve küresel tarım arazilerinin %35’i hayvan tozlaşmasına bağlıdır. Tozlayıcılar yalnızca gıda güvenliğine doğrudan katkıda bulunmakla kalmaz, aynı zamanda biyolojik çeşitliliği korumanın da anahtarıdır.

Bal üretmenin yanında gıda güvenliğinin anahtarı olarak görülen arılar koloni çöküş sendromu, tarımsal ilaçlar ve viral kaynaklar nedeniyle yok olmaktadır. Son yıllarda

Kanada ve Avusturya’da yaşanan toplu arı ölümleri tehlikeli bir boyut almaktadır. Bu bağlamda toplu arı ölümlerinin Türkiye’de yaşanma ihtimaline karşın alınan tedbirler etkin bir Grafikte yürütülmelidir.

Pandemi süreciyle ilgili olarak bal üretiminde büyük bir sorun yaşanmamasına rağmen çam balı ihracatçısı konumunda olan Türkiye’de çam balı üretiminde ihtiyaç duyulan koşnil böceklerinin 2020 yılı Mayıs ayında yaşanan yüksek sıcaklıklara bağlı olarak popülasyonunda ciddi bir azalış olmuştur. Bu durum bal üretimini olumsuz etkileyerek Muğla’nın bal üretiminin %58 oranında azalmasına neden olmuştur. Ayrıca 2021 yılında Akdeniz ve Ege kıyılarında meydana gelen orman yangınlarının da koşnil böceklerinin popülasyonu olumsuz etkilenmiş ve buna bağlı olarak ilgili bölgelerde çam balı üretim miktarında düşüş ve verim kayıpları yaşanmıştır. Bal üretimi yanında arı sütü, polen, propolis, arı zehiri, balmumu, paket arı üretiminin ve ticaretinin yapılması, bal veriminde yaşanacak olası düşüşle oluşacak riskleri azaltmak ve üreticilerin zarara uğramalarını önlemek adına bir gerekliliktir.

İyi tarım tekniklerinin kullanılması ve endüstriyel tarıma bağlı pestisitlerin yaygın kullanımının kontrol altına alınmasıyla üretim artışının sağlanabileceği düşünülmektedir. Bununla birlikte koloni varlığını tehdit eden, birçok farklı etken sonucunda ortaya çıktığı düşünülen ve sebepleri tam olarak henüz ortaya konulamamış olan koloni çöküş bozukluğu üzerinde durulması gereken önemli bir konudur.

Üretim aşamasında birim maliyetin düşürülmesi ve standardizasyonu sağlanmış üretim tipinin yerleşmesi, hem verimi hem de kaliteyi artıracaktır. Bu Grafikte üretilen

ürünler dış pazardaki talebin güçlenmesine yardımcı olacak, dış ticarete yönelik düzenlenecek politikalar ile birlikte bal ihracatı da arttıracaktır. Birçok farklı kurum ve kuruluşça desteklenen arıcılık sektörünün özellikle çevresel faktörlerin baskısı altında büyüme hızı yavaşlamaktadır. Büyüme hızının artırılması uygulanan politikaların etkinliğinin ortaya koyulması ve destekleme alanlarının bu etkinliğe göre yönlendirilmesi ile sağlanabilir.

Birçok farklı kurum ve kuruluşça desteklenen arıcılık sektörünün özellikle çevresel faktörlerin baskısı altında büyüme hızı yavaşlamaktadır. Büyüme hızının artırılması uygulanan politikaların etkinliğinin ortaya koyulması ve destekleme alanlarının bu etkinliğe göre yönlendirilmesi ile sağlanacaktır. Özellikle genç girişimcilerin ve kadınların faaliyet içerisinde yer almasını teşvik edecek kurslar, hibe koloni verilmesi, düşük faizli krediler vb. gibi uygulamaların sayısı arttırılmalı ayrıca yeni ar-ge projeleri ile sektör daha fazla desteklenmelidir.

Özellikle genç girişimcilerin ve kadınların faaliyet içerisinde yer almasını teşvik edecek kurslar, hibe koloni verilmesi, düşük faizli krediler gibi uygulamaların sayısı arttırılmalı, yeni ar-ge projeleri ile sektör daha fazla desteklenmelidir. Ayrıca orman yangınları sonucu üreticileri desteklemek amacıyla hazırlanan faaliyet planlarının da hız kesmeden uygulamaya devam ettirilmesi önemlidir.

Türkiye’nin dünyadaki bal ihracatçısı ülkeler arasındaki gücünü artırabilmesi amacıyla uygulanacak politikalar önem kazanmaktadır.

Türkiye’de hem kişi başına bal tüketim miktarının artırılması, hem de balın ihracattaki payını arttırılarak ülke

ekonomisinin daha da güçlendirilmesi hedeflenmelidir. Bu amaçlar doğrultusunda yeni üretim planlamaları yapılarak etkin kovan yönetimi ve kaynak kullanımı sağlanmalıdır.

Bilinçli üretici kavramının yanında bilinçli tüketici kavramının yerleşmesi, kaliteli bal,

uygun ve değer fiyat, sorunsuz pazar ve sağlıklı yaşam olguları üzerinde oldukça etkilidir. Bu amaçla tüketicilerin daha da bilinçlendirilmesi gerekmektedir. İşletmeler tarafından üretilen balın kalitesi kontrol edilmeli, gıda kontrolleri artırılmalı, böylece tüketiciler taklit ve tağşişli bala karşı korunmalıdır.

Ek Tablolar

Ek Tablo 1. Dünya kovan sayısı (bin adet)

Ülkeler	2017	2018	2019	2020	2021
Hindistan	12.166	12.124	12.348	12.589	12.848
Çin	9.096	9.158	9.165	9.192	9.217
Türkiye*	7.991	8.108	8.128	8.179	8.733
İran	6.951	7.466	7.247	7.333	7.527
Etiyopya	6.524	7.075	6.958	6.986	7.106
Tanzanya	2.968	3.005	3.012	3.031	3.051
Arjantin	2.923	2.966	2.959	2.962	2.965
İspanya	2.905	2.966	3.034	2.967	2.953
Rusya Fed.	3.317	3.182	3.094	2.982	2.890
ABD	2.684	2.828	2.812	2.706	2.696
Romanya	1.437	1.602	1.690	2.247	2.353
Meksika	1.854	2.172	2.158	2.148	2.226
Kore Cumhuriyeti	2.018	2.097	2.137	2.179	2.184
Yunanistan	1.557	1.600	1.686	1.631	2.183
Polonya	1.571	1.633	1.678	1.766	2.013
Fransa	859	1.454	1.584	1.751	1.808
İtalya	1.474	1.494	1.606	1.687	1.717
Orta Afrika Cumhuriyeti	1.606	1.633	1.647	1.659	1.643
Kenya	1.623	1.534	1.289	1.426	1.426
Macaristan	816	1.237	1.236	1.163	1.207
Angola	1.165	1.175	1.178	1.183	1.187
Brezilya	1.012	1.022	1.022	1.026	1.030
Almanya	820	879	916	951	982
Sırbistan	849	914	977	980	976
Bulgaristan	754	766	783	863	838
Yeni Zelanda	820	880	918	918	806
Portekiz	662	768	799	754	758
Mısır	821	935	819	788	749
Kanada	709	721	730	721	729
Tunus	621	619	636	649	669
Çekya	638	632	643	642	661
Özbekistan	488	574	599	604	644
Azerbaycan	272	501	543	597	625
Uruguay	586	556	561	566	574
Avustralya	543	669	704	528	559
Suriye	471	473	494	500	532
Hırvatistan	406	372	419	461	460
Avusturya	353	373	373	426	456
Diğer	8.724	9.090	9.465	9.728	9.643
Dünya	93.054	97.253	98.047	99.469	101.624

Kaynak: FAO, 2023, *TÜİK, 2023

Ek Tablo 2. Dünya bal üretimi (ton)

Ülkeler	2017	2018	2019	2020	2021
Çin	542.544	446.879	444.054	458.100	472.700
Türkiye*	114.471	107.920	109.330	104.077	96.344
İran	72.206	72.796	72.851	74.293	77.152
Arjantin	76.379	79.468	78.909	72.441	71.318
Ukrayna	66.231	71.279	69.937	68.028	68.558
Hindistan	62.810	63.826	64.514	65.250	66.278
Rusya	65.167	65.006	63.526	66.368	64.533
Meksika	51.066	64.253	61.986	54.165	62.080
ABD	67.596	69.857	71.179	66.948	57.364
Brezilya	41.696	42.268	45.801	51.508	55.828
Kanada	43.550	43.089	39.295	37.723	40.720
Tanzanya	30.373	30.965	31.101	31.355	31.608
Kore Cumhuriyeti	25.866	26.975	30.198	29.744	30.221
Angola	23.408	23.415	23.390	23.399	23.409
Vietnam	18.755	20.415	21.847	21.500	21.526
Yeni Zelanda	14.855	20.000	23.000	27.000	20.500
Almanya	21.600		24.100	29.200	19.600
Kenya	18.089	25.574	13.877	17.801	17.265
Orta Afrika Cumhuriyeti	16.200	16.200	16.238	16.725	16.779
Fransa	14.448	19.469	15.755	23.737	14.382
Özbekistan	11.738	12.578	13.002	13.358	14.067
Tayvan	6.313	10.303	2.907	8.387	13.260
Etiyopya	66.221	58.588	15.026	12.930	13.000
Uruguay	11.599	9.565	9.253	13.811	12.794
Tayland	11.500	11.721	11.798	11.940	12.307
Şili	12.000	12.000	12.011	12.067	11.929
Avustralya	12.180	12.466	12.121	11.874	11.403
Küba	6.300	8.800	10.320	8.224	10.858
Portekiz	10.778	9.878	10.104	9.817	10.441
Birleşik Krallık	8.977	9.120	9.288	9.424	9.662
Fas	6.000	7.430	7.960	7.960	7.960
Litvanya	2.622	4.207	5.284	6.033	7.894
Sırbistan	7.014	11.427	7.600	6.838	7.438
Azerbaycan	3.043	4.994	5.781	6.647	6.803
Ruanda	5.000	5.000	5.066	5.848	6.092
Çekya	9.365	8.992	8.260	4.997	6.086
Guatemala	5.255	5.214	5.496	5.636	5.928
Myanmar	4.300	4.783	5.166	5.315	5.569
Diğer	290.793	321.789	279.793	274.009	270.288
Dünya	1.878.308	1.838.509	1.757.124	1.774.477	1.771.944

Kaynak: FAO, 2023, *TÜİK, 2023

Ek Tablo 3. Dünya balmumu üretimi (ton)

Ülkeler	2017	2018	2019	2020	2021
Hindistan	23.974	24.371	24.646	24.907	25.293
Etiyopya	5.496	5.440	5.521	5.580	5.699
Arjantin	5.000	4.979	4.941	4.957	4.973
Kore Cumhuriyeti	3.449	3.331	3.806	3.807	3.843
Türkiye	4.488	3.987	3.971	3.765	3.766
Kenya	2.571	2.523	2.520	2.521	2.522
Angola	2.319	2.317	2.315	2.315	2.316
Tanzanya	1.872	1.888	1.891	1.896	1.902
Brezilya	1.753	1.764	1.761	1.767	1.772
ABD	1.587	1.592	1.594	1.593	1.591
Meksika	1.618	1.684	1.650	1.293	1.525
Uganda	1.308	1.350	1.358	1.368	1.352
Uruguay	1.132	1.123	1.152	1.146	1.158
Dominik Cumhuriyeti	1.072	1.064	1.077	1.089	1.101
Orta Afrika Cumhuriyeti	786	817	821	827	817
Şili	615	620	621	622	624
Ukrayna			211	408	492
Pakistan	480	472	484	481	483
Madagaskar	414	415	416	417	418
Senegal	339	344	353	354	364
Kamerun	304	304	305	306	307
Yeni Zelanda	284	288	289	287	289
Avustralya	274	275	274	272	273
Jamaika	253	253	253	254	254
El Salvador	217	217	217	217	217
Burundi	181	195	191	192	196
Paraguay	165	167	168	169	168
Sierra Leone	146	144	147	149	152
Suriye	145	142	145	147	151
Mısır	132	121	107	110	116
Gine-Bissau	100	100	100	100	100
Ekvador	93	97	97	98	99
Mozambik	86	88	88	87	88
Kosta Rika	84	87	87	87	87
Venezuela	75	75	75	75	75
Guatemala	71	72	71	73	73
Haiti	71	71	71	71	72
Tunus	65	65	65	65	65
Diğer	3.854	259	260	256	253
Dünya	66.873	63.101	64.119	64.128	65.046

Kaynak: FAO, 2023, *TÜİK, 2023

Ek Tablo 4. Dünya bal ithalatı (ton)

Ülkeler	2018	2019	2020	2021	2022
ABD	187.623	178.948	196.544	220.538	205.156
Almanya	85.978	82.202	90.136	78.701	74.651
Birleşik Krallık	50.599	48.830		46.863	51.912
Japonya	44.521	44.788	49.348	47.132	47.277
Belçika	24.915	24.818	28.147	31.745	39.746
İspanya	27.920	26.802	31.690	31.627	37.571
Fransa	32.302	32.819	34.869	29.295	35.506
Polonya	25.712	29.637	37.344	37.594	31.769
İtalya	27.875	23.580	21.041	23.586	26.517
Hollanda	15.791	14.785	13.582	17.396	17.721
Portekiz	6.552	7.553	8.707	9.463	14.200
Kanada	5.350	6.584	7.142	8.200	10.566
Yunanistan	8.274	8.521	8.776	7.697	9.693
İsviçre	8.229	8.193	8.098	8.235	8.613
Avustralya	6.873	4.784	7.882	7.921	7.920
Avusturya	7.081	6.618	6.898	6.765	6.642
İrlanda	5.389	6.444	7.457	4.535	6.502
Çekya	2.801	3.146	3.801	5.987	5.983
Romanya	3.275	2.633	6.468	5.777	5.319
Çin Taipeiisi	3.274	3.815	3.841	3.936	5.131
Bulgaristan	1.641	1.704	1.483	4.377	5.027
İsveç	4.895	5.236	4.883	4.193	4.788
Endonezya	2.026	3.041	6.216	7.235	4.628
Malezya	3.437	3.389	3.417	4.166	4.335
Danimarka	5.427	5.477	5.030	6.054	3.912
Çin	3.824	4.919	4.222	4.765	3.736
Hong Kong	3.797	3.434	2.434	2.909	3.373
Hırvatistan	1.972	1.494	1.713	2.389	3.033
Tayland	1.451	1.699	1.608	2.670	2.844
Slovakya	1.439	1.959	2.139		2.705
Güney Afrika	4.407	5.261	6.002	6.634	2.637
Macaristan	-	-	-	3.339	2.498
Slovenya	1.082	857	1.106	1.252	2.024
Finlandiya	1.889	2.180	1.851	2.233	1.895
Litvanya	1.322	1.368	2.194	2.438	1.784
Norveç	1.643	1.464	1.611	1.569	1.371
Kore Cumhuriyeti	992	683	1.007	1.294	1.335
Diğer	59.377	60.209	75.488	67.708	4.038
Dünya	680.955	669.874	694.175	758.218	704.358

Kaynak: TRADE MAP, 2023

Ek Tablo 5. Dünya bal ihracatı (ton)

Ülkeler	2018	2019	2020	2021	2022
Çin	123.477	120.845	132.469	145.886	156.002
Arjantin	68.787	63.522	68.985	63.934	67.380
Brezilya	28.524	29.812	45.728	47.190	36.886
Belçika	19.835	17.654	22.353	25.740	31.975
Almanya	22.789	25.350	29.740	29.758	30.350
İspanya	23.090	22.471	28.263	28.442	28.370
Türkiye	6.413	5.548	6.038	9.994	17.248
Polonya	14.646	17.014	24.815	19.277	15.036
Macaristan	22.018	21.003	23.063	18.329	14.483
Bulgaristan	10.719	12.950	12.834	12.137	12.738
Romanya	11.326	11.495	13.743	12.679	12.183
Yeni Zelanda	9.021	9.418	14.354	13.823	11.795
Kanada	18.837	12.081	9.426	7.531	11.106
Tayland	10.265	7.908	7.672	10.315	10.967
Portekiz	5.110	6.112	7.442	9.635	10.713
ABD	7.844	7.908	8.422	8.652	10.018
Yunanistan	3.682	3.142	4.845	6.362	6.741
İtalya	5.335	5.458	3.731	8.538	5.771
Avustralya	3.876	3.941	4.208	5.052	5.317
Fransa	4.370	4.436	4.001	4.740	5.237
Hollanda	2.641	2.154	2.971	5.080	5.142
Şili	8.432	4.250	2.015	3.299	4.227
Slovakya	340	207	863	3.629	3.538
Danimarka	2.900	3.259	3.506	3.520	2.827
Birleşik Krallık	3.268	3.748	4.458	2.841	2.780
Litvanya	1.035	1.857	3.167	3.303	2.218
Sırbistan	2.744	2.298	2.701	2.180	1.715
Avusturya	2.059	2.112	1.821	1.603	1.466
Slovenya	378	332	306	460	1.169
Zambiya	982	732	860	982	1.072
Çekya	1.285	1.062	1.197	1.140	974
El Salvador	1.516	828	878	1.078	894
Hırvatistan	453	438	330	570	665
İsveç	115	257	473	501	522
Endonezya	201	277	214	491	485
Letonya	164	228	290	588	482
Çin Taipeisi	2.528	2.341	1.504	424	442
Diğer	197.601	191.840	221.091	210.629	1.747
Dünya	648.606	626.288	720.777	730.332	532.681

Kaynak: TRADE MAP, 2023

Ek Tablo 6. Dünya balmumu ithalatı (ton)

Ülkeler	2018	2019	2020	2021	2022
Fransa	6.735	10.837	10.532	5.953	7.286
Almanya	3.948	3.828	4.941	4.960	6.794
ABD	4.468	3.829	2.979	3.896	4.261
İspanya	983	662	887	724	900
Polonya	529	474	645	766	720
Japonya	889	718	597	579	700
İtalya	613	864	600	916	687
Sırbistan	161	157	182	247	532
Yunanistan	1.218	568	369	484	517
Hollanda	276	188	78	103	498
Birleşik Krallık	698	604	490	771	497
Avustralya	416	450	394	386	452
Kanada	427	409	265	273	324
Kore Cumhuriyeti	402	329	370	377	322
Danimarka	17	39	30	27	295
Litvanya	23	44	204	256	227
Avusturya	94	211	103	87	157
Tayland	181	82	112	189	143
Çekya	122	112	182	188	128
Belçika	359	133	132	154	127
İsviçre	100	94	141	130	125
Romanya	76	73	46	71	116
Çin	191	213	221	288	112
Türkiye	405	186	87	93	93
Güney Afrika	50	96	95	90	92
Bulgaristan	60	50	30	21	84
Finlandiya	53	44	57	56	81
Portekiz	48	44	51	213	70
Çin Taipeiisi	112	38	74	70	68
Kıbrıs	27	34	35	48	52
Slovakya	82	72	76	56	51
Norveç	34	32	52	52	48
El Salvador	-	2	2	8	42
Malezya	27	21	26	50	35
Kolombiya	25	7	9	22	32
İrlanda	8	9	37	17	26
İsveç	18	14	12	24	25
Hırvatistan	27	38	48	16	22
Diğer	10.495	18.685	9.539	5.934	134
Dünya	34.397	44.290	34.730	28.595	26.875

Kaynak: TRADE MAP, 2023

Ek Tablo 7. Dünya balmumu ihracatı (ton)

Ülkeler	2018	2019	2020	2021	2022
Çin	9.695	9.748	9.104	9.519	9.654
ABD	2.742	2.079	1.974	1.593	2.075
Almanya	1.805	1.855	2.048	2.013	2.048
Belçika	371	249	120	123	1.011
Fransa	567	494	356	425	506
Hollanda	59	23	35	214	475
İspanya	237	273	422	275	407
Danimarka	164	103	137	265	328
İtalya	205	260	164	571	314
Yunanistan	95	146	152	223	245
Kanada	408	349	318	245	210
Avustralya	282	159	170	151	193
Çekya	87	87	209	100	166
Tayland	121	94	125	138	145
Birleşik Krallık	228	163		97	108
Türkiye	11	34	36	19	99
Japonya	113	114	55	67	86
Çin Taipei	102	27	52	52	63
Arjantin	397	470	314	248	61
Zambiya	68	40	72	26	57
Yeni Zelanda	18	23	4	54	52
Polonya	43	40	124	26	51
Madagaskar	66	-	43	27	40
Brezilya	34	37	55	93	30
Bulgaristan	98	71	116	93	28
Güney Afrika	33	8	13	38	25
Kore Cumhuriyeti	22	17	13	21	12
Litvanya	4	20	8	2	8
İsviçre	3	3	6	3	8
İsveç	3	5	4	6	6
Avusturya	5	4	4	5	6
Letonya	3	3	6	7	5
Macaristan	3	-	-	7	4
Hong Kong	40	26	16	12	3
Malezya	72	13	20	-	3
Bosna Hersek	-	-	-	5	2
Slovenya	1	2	2	3	2
Sırbistan	12	8	13	9	1
Diğer	3.171	3.260	3.794	2.829	2
Dünya	21.388	20.307	20.104	19.604	18.539

Kaynak: TRADE MAP, 2023

Ek Tablo 8. Türkiye’de yıllara göre arıcılık durumu

Yıl	Arıcılık Yapan Köy Sayısı (Adet)	Arıcılık Yapan İşletme Sayısı (Adet)	Yeni Kovan Sayısı (Adet)	Eski Kovan Sayısı (Adet)	Toplam Kovan Sayısı (Adet)	Bal Üretimi (Ton)	Balmumu Üretimi (Ton)	Verim* (kg)
1992	21.931	-	3.289.672	250.656	3.540.328	60.318	2.916	17,0
1993	21.975	-	3.450.755	234.692	3.685.447	59.207	3.110	16,1
1994	22.050	-	3.567.352	219.236	3.786.588	54.908	3.353	14,5
1995	21.987	-	3.701.444	214.594	3.916.038	68.620	3.735	17,5
1996	22.329	-	3.747.578	217.140	3.964.718	62.950	3.235	15,9
1997	22.145	-	3.798.200	204.102	4.002.302	63.319	3.751	15,8
1998	22.302	-	4.005.369	193.982	4.199.351	67.490	3.324	16,1
1999	22.447	-	4.135.781	185.915	4.321.696	67.259	4.073	15,6
2000	22.571	-	4.067.514	199.609	4.267.123	61.091	4.527	14,3
2001	22.606	-	3.931.301	184.052	4.115.353	60.190	3.174	14,6
2002	22.423	-	3.980.660	180.232	4.160.892	74.554	3.448	17,9
2003	22.110	-	4.098.315	190.538	4.288.853	69.540	3.130	16,2
2004	22.133	-	4.237.065	162.660	4.399.725	73.929	3.471	16,8
2005	22.550	-	4.432.954	157.059	4.590.013	82.336	4.178	17,9
2006	22.305	-	4.704.733	146.950	4.851.683	83.842	3.484	17,3
2007	21.560	-	4.690.278	135.318	4.825.596	73.935	3.837	15,3
2008	21.093	-	4.750.998	137.963	4.888.961	81.364	4.539	16,6
2009	21.469	-	5.210.481	128.743	5.339.224	82.003	4.385	15,4
2010	20.845	-	5.465.669	137.000	5.602.669	81.115	4.148	14,5
2011	21.131	-	5.862.312	149.020	6.011.332	94.245	4.235	15,7
2012	21.307	-	6.191.232	156.777	6.348.009	89.162	4.222	14,0
2013	-	79.934	6.458.083	183.265	6.641.348	94.694	4.241	14,3
2014	-	81.108	6.888.907	193.825	7.082.732	103.525	4.053	14,6
2015	-	83.467	7.525.652	222.635	7.748.287	108.128	4.756	14,0
2016	-	84.047	7.679.482	220.882	7.900.364	105.727	4.440	13,4
2017	-	83.210	7.796.666	194.406	7.991.072	114.471	4.488	14,3
2018	-	81.830	7.904.502	203.922	8.108.424	107.920	3.987	13,3
2019	-	80.675	7.929.368	198.992	8.128.360	109.330	3.971	13,5
2020	-	82.862	7.956.933	222.152	8.179.085	104.077	3.765	12,7
2021	-	89.361	8.456.305	277.089	8.733.394	96.344	3.766	11,0
2022	-	95 386	8 734 938	249 738	8 984 676	118 297	4 165	13,2

Kaynak: TÜİK, 2023 * TEPGE hesaplamaları (11/04/2023)

Ek Tablo 9. Türkiye illere göre arıcılık durumu (2022)

İl Adı	Arıcılık yapan işletme sayısı (adet)	Yeni kovan sayısı (adet)	Eski kovan (adet)	Toplam kovan (adet)	Bal üretimi (ton)	Balmumu üretimi (ton)	Verim * (kg)
Adana	2.556	492.687	1.745	494.432	12.646	437	25,6
Adıyaman	1.177	72.989	658	73.647	381	17	5,2
Afyonkarahisar	315	49.799	300	50.099	428	11	8,5
Aksaray	352	16.976	283	17.259	215	1	12,5
Amasya	593	31.963	340	32.303	493	18	15,2
Ankara	1.507	92.170	2.315	94.485	771	29	8,2
Antalya	3.236	244.249	406	244.655	2.265	116	9,3
Ardahan	658	26.488	0	26.488	245	3	9,2
Artvin	2.075	108.028	842	108.870	641	31	5,9
Aydın	1.646	245.280	661	245.941	3.143	92	12,8
Ağrı	298	26.245	0	26.245	327	9	12,5
Balıkesir	2.014	179.837	758	180.595	2.629	44	14,6
Bartın	677	42.570	130	42.700	298	20	7,0
Batman	548	49.707	43	49.750	232	2	4,7
Bayburt	614	73.304	142	73.446	620	21	8,4
Bilecik	377	16.250	33	16.283	127	4	7,8
Bingöl	1.033	158.966	2.043	161.009	1.489	50	9,2
Bitlis	931	126.477	80.643	207.120	1.210	97	5,8
Bolu	682	24.394	169	24.563	147	4	6,0
Burdur	555	37.662	454	38.116	256	32	6,7
Bursa	1.675	90.511	1.158	91.669	1.142	38	12,5
Denizli	1.031	105.931	0	105.931	933	73	8,8
Diyarbakır	840	145.962	895	146.857	1.480	38	10,1
Düzce	744	65.903	0	65.903	531	16	8,1
Edirne	836	59.658	1.580	61.238	795	10	13,0
Elazığ	1.508	118.379	240	118.619	611	45	5,2
Erzincan	1.219	116.479	464	116.943	1.673	34	14,3
Erzurum	2.236	151.697	4.165	155.862	2.857	87	18,3
Eskişehir	394	24.685	163	24.848	176	5	7,1
Gaziantep	346	23.685	4.438	28.123	191	3	6,8
Giresun	1.870	125.344	160	125.504	1.254	54	10,0
Gümüşhane	607	43.199	253	43.452	549	23	12,6
Hakkari	1.104	154.835	9.238	164.073	797	79	4,9
Hatay	925	110.738	1221	111.959	1.114	60	10,0
Isparta	543	35.484	1.737	37.221	368	31	9,9
Iğdır	291	22.498	0	22.498	232	13	10,3
Kahramanmaraş	1.427	120.556	2.191	122.747	1.630	59	13,3
Karabük	491	16.280	70	16.350	106	3	6,5
Karaman	1.049	52.474	814	53.288	486	24	9,1
Kars	460	71.849	0	71.849	833	2	11,6
Kastamonu	1.707	79.733	7.478	87.211	359	25	4,1

Kaynak: TÜİK, 2023 * TEPGE hesaplamaları (2023)

Ek Tablo 9. Türkiye illere göre arıcılık durumu (2022) (devam)

İl Adı	Arıcılık yapan işletme sayısı (adet)	Yeni kovan sayısı (adet)	Eski kovan (adet)	Toplam kovan (adet)	Bal üretimi (ton)	Balmumu üretimi (ton)	Verim* (kg)
Kayseri	929	61.533	1.252	62.785	533	19	8,5
Kilis	114	5.419	2.760	8.179	54	2	6,6
Kocaeli	928	71.563	690	72.253	4.726	26	65,4
Konya	1.481	134.122	2.237	136.359	1.322	73	9,7
Kütahya	470	22.297	661	22.958	201	9	8,8
Kırklareli	978	53.055	5.582	58.637	474	10	8,1
Kırıkkale	236	13.125	178	13.303	89	5	6,7
Kırşehir	173	10.506	50	10.556	99	3	9,3
Malatya	1.622	109.170	2.190	111.360	600	32	5,4
Manisa	1.552	74.983	1.176	76.159	559	19	7,3
Mardin	632	83.035	556	83.591	506	22	6,1
Mersin	2.720	346.529	516	347.045	3.295	285	9,5
Muğla	4.894	881.873	2.223	884.096	6.578	371	7,4
Muş	366	58.328	891	59.219	446	34	7,5
Nevşehir	601	18.054	328	18.382	134	8	7,3
Niğde	417	41.568	-	41.568	656	9	15,8
Ordu	3.079	609.367	60	609.427	19.098	278	31,3
Osmaniye	815	78.524	153	78.677	1.024	24	13,0
Rize	2.958	137.168	4.215	141.383	1.823	39	12,9
Sakarya	1.175	95.639	218	95.857	1.390	52	14,5
Samsun	1.690	92.874	461	93.335	1.032	32	11,1
Siirt	978	122.897	55.598	178.495	2.498	6	14,0
Sinop	845	29.566	165	29.731	257	10	8,6
Sivas	3.552	286.109	995	287.104	6.079	385	21,2
Tekirdağ	1.178	67.541	605	68.146	758	13	11,1
Tokat	826	49.894	346	50.240	521	24	10,4
Trabzon	2.643	169.549	224	169.773	2.172	78	12,8
Tunceli	939	82.959	297	83.256	963	34	11,6
Uşak	153	6.805	535	7.340	89	-	12,1
Van	927	152.015	25.445	177.460	2.460	160	13,9
Yalova	371	30.421	112	30.533	317	9	10,4
Yozgat	573	34.139	685	34.824	476	28	13,7
Zonguldak	1.635	65.582	168	65.750	279	14	4,2
Çanakkale	1.617	89.414	1.080	90.494	1.890	89	20,9
Çankırı	1.429	56.355	460	56.815	655	22	11,5
Çorum	888	48.901	812	49.713	545	30	11,0
İstanbul	1.357	86.809	260	87.069	980	30	11,3
İzmir	2.967	284.873	2.306	287.179	3.516	72	12,2
Şanlıurfa	738	155.025	2.176	157.201	2.199	26	14,0
Şırnak	793	65.431	2.842	68.273	325	23	4,8

Kaynak: TÜİK, 2023 * TEPGE hesaplamaları (2023)

Ek Tablo 10. Türkiye tüketici bal fiyatları (TL/kg)

	Ocak	Şubat	Mart	Nisan	Mayıs	Haziran	Temmuz	Ağustos	Eylül	Ekim	Kasım	Aralık	Ortalama
2012	23,18	23,96	24,03	24,35	26,29	26,49	26,46	26,59	26,59	26,64	26,66	26,61	25,65
2013	27,36	27,70	27,53	26,93	27,35	27,50	27,35	27,50	27,60	27,70	27,87	28,42	27,57
2014	29,12	29,30	29,71	29,97	29,70	29,65	29,75	29,93	30,12	31,08	32,62	33,02	30,33
2015	33,12	33,22	33,51	33,75	33,69	33,39	33,70	33,61	34,13	34,40	34,51	34,72	33,81
2016	35,11	35,97	36,94	36,61	36,98	36,67	37,08	36,99	36,64	36,54	36,41	36,55	36,54
2017	36,06	35,77	36,05	36,20	36,16	35,93	36,60	36,54	36,98	37,99	39,82	39,64	36,98
2018	37,69	37,98	37,64	38,17	37,83	37,84	38,37	37,94	37,94	41,46	42,64	43,00	39,04
2019	36,08	35,96	36,26	36,26	36,37	36,68	36,65	36,60	36,54	37,32	37,90	38,49	36,76
2020	38,03	38,50	39,02	39,41	39,65	39,25	40,20	40,78	44,06	45,45	46,87	47,71	41,58
2021	48,92	49,80	49,37	48,49	48,90	51,33	52,33	51,81	52,64	57,18	57,47	62,18	52,53
2022	61,03	61,97	61,88	65,10	-	-	-	-	-	-	-	-	-

Kaynak: TÜİK, 2023

Ek Tablo 11. Türkiye üretici bal fiyatları (TL/kg)

	Ocak	Şubat	Mart	Nisan	Mayıs	Haziran	Temmuz	Ağustos	Eylül	Ekim	Kasım	Aralık	Ortalama
2012	19,35	19,28	19,66	19,67	19,80	19,85	19,88	20,22	20,66	21,10	21,13	21,10	20,14
2013	19,50	19,57	19,52	19,52	19,40	19,04	19,03	19,31	19,53	19,73	19,65	19,80	19,47
2014	20,71	20,84	20,85	21,01	20,99	21,07	21,24	21,63	22,06	22,34	22,64	22,67	21,50
2015	22,59	22,67	22,80	22,93	22,95	23,12	23,26	23,48	23,76	24,06	24,12	24,24	23,33
2016	25,26	25,18	25,14	25,23	25,13	25,30	25,89	26,22	25,89	26,39	26,48	26,62	25,73
2017	26,92	27,03	26,88	27,07	27,38	27,49	28,30	29,03	29,38	30,36	30,56	30,77	28,43
2018	30,83	30,78	31,02	31,13	31,27	31,26	31,13	31,69	32,84	34,44	35,14	35,15	32,22
2019	36,28	36,35	36,36	36,40	36,47	36,88	37,18	37,69	38,69	39,48	39,60	39,02	37,53
2020	39,25	39,67	39,98	40,01	40,68	40,88	41,23	42,31	43,22	44,84	45,60	46,45	42,01
2021	48,52	48,88	49,41	49,60	49,86	50,15	51,12	50,38	50,16	50,23	51,81	56,73	50,57
2022	65,70	62,06	69,65	73,55	77,33	82,56	89,80	98,13	106,19	115,53	118,90	122,61	90,17

Kaynak: TÜİK, 2023

Ek Tablo 12. Türkiye’de bölgelere göre arıcılık durumu (2022)

Düzeyl Adı	Arıcılık yapan işletme sayısı (adet)	Yeni kovan sayısı (adet)	Eski kovan (adet)	Toplam kovan (adet)	Bal üretimi (ton)	Balmumu üretimi (ton)	Verim* (kg)
Akdeniz-TR6	12.777	1.466.429	8.423	1.474.852	22.599	1.044	15,3
Batı Anadolu-TR5	4.037	278.766	5.366	284.132	2.579	126	9,1
Batı Karadeniz-TR8	10.781	513.718	10.430	524.148	4.544	199	8,7
Batı Marmara-TR2	6.623	449.505	9.605	459.110	6.546	167	14,3
Doğu Karadeniz-TR9	13.232	1.192.655	5.754	1.198.409	25.537	502	21,3
Doğu Marmara-TR4	6.346	419.366	2.543	421.909	8.557	155	20,3
Ege-TR3	13.028	1.671.841	7.862	1.679.703	15.446	646	9,2
Güneydoğu Anadolu-TRC	6.166	724.150	69.966	794.116	7.866	140	9,9
Kuzeydoğu Anadolu-TRA	5.776	488.560	4.771	493.331	6.787	169	13,8
Orta Anadolu-TR7	6.833	482.010	3.771	485.781	8.279	458	17,0
Ortadoğu Anadolu-TRB	8.430	961.129	120.987	1.082.116	8.577	530	7,9
İstanbul-TR1	1.357	86.809	260	87.069	979,956	30	11,3

Kaynak: TÜİK, 2023

Ek Tablo 13. Türkiye yıllara göre petek bal ihracatı (ton)

Ülkeler	2018	2019	2020	2021	2022
ABD	314,5	425,3	550,6	652,1	732,7
Almanya	431,1	622,2	910,8	933,6	373,4
İspanya	86,6	26,6	57,0	92,2	273,8
BAE	7,5	44,2	25,9	105,6	75,6
Kanada	15,1	19,0	41,1	32,6	56,4
Macaristan	-	-	5,5	42,2	43,3
Japonya	-	2,3	14,6	50,1	35,2
Hollanda	-	-	1,8	55,7	33,5
Kuveyt	28,7	42,9	27,9	26,6	31,1
Malezya	4,2	1,0	-	13,0	24,2
Belçika	43,2	101,2	48,1	89,0	20,9
Birleşik Krallık	0,9	0,9	6,1	35,5	20,0
Katar	8,1	11,0	16,5	13,2	19,0
Ürdün	6,6	6,9	6,5	4,2	15,7
Avustralya	2,7	1,9	12,1	12,0	12,4
Libya	-	0,6	9,1	11,5	7,3
Umman	9,4	36,7	32,6	39,6	5,5
İsviçre	0,7	-	1,6	1,6	4,8
Filipinler	-	-	1,6	1,6	4,7
Azerbaycan	1,3	4,6	5,5	4,1	3,9
Suudi Arabistan	214,6	312,1	281,5	-	3,8
Venezuela	-	-	-	2,4	3,1
Hong Kong	-	2,5	2,6	1,4	2,7
Bosna-Hersek	-	-	-	-	1,8
Kosova	-	1,6	-	-	1,8
Maldivler	-	-	-	-	1,5
Bahreyn	0,2	0,5	2,2	9,3	1,1
Diğer	45,3	34,2	54,2	63,7	4,3
Genel Toplam	1.220,5	1.698,1	2.115,3	2.292,8	1.813,7

Kaynak: TÜİK, 2023

Ek Tablo 14. Türkiye yıllara göre süzme bal ihracatı (ton)

Ülkeler	2017	2018	2019	2020	2021
ABD	1.584,1	345,7	506,8	2.283,0	6.746,9
İspanya	292,9	115,7	103,7	1.008,6	2.591,3
İsrail	60,0	1,0	80,0	491,7	972,1
Almanya	2.114,0	1.584,1	1.477,2	610,4	883,4
Polonya	8,7	-	36,4	259,2	796,4
İtalya	21,6	-	0,2	323,7	624,0
Bulgaristan	-	135,0	22,5	798,5	605,0
Slovakya	69,4	29,9	-	496,9	410,4
Bosna-Hersek	-	13,2	4,9	46,8	160,8
Kanada	101,2	9,1	33,4	42,6	131,6
Belçika	17,0	49,6	58,8	128,2	124,5
Birleşik Krallık	2,0	4,1	25,7	194,2	121,5
Kuzey Kıbrıs Türk Cum.	164,9	122,1	109,3	133,6	118,2
Macaristan	-	-	-	-	97,2
İrlanda	-	-	-	0,7	87,2
Katar	46,5	47,7	104,9	103,1	85,1
Ürdün	3,4	22,1	29,7	25,7	77,8
Kosova	27,5	47,3	53,0	54,0	68,7
Hollanda	17,2	70,0	78,0	80,7	68,6
Slovenya	-	64,5	56,4	0,0	62,7
Romanya	-	-	0,0	0,0	62,1
Hong Kong	1,1	4,7	49,2	57,9	59,3
Kuveyt	57,3	154,3	115,0	79,1	48,3
Azerbaycan	17,7	27,2	25,9	29,9	38,8
BAE	31,5	28,7	19,0	71,5	38,6
Avustralya	2,7	-	35,7	73,2	34,3
Peru	-	-	-	-	30,5
Diğer	556,3	973,6	897,6	359,4	288,4
Genel Toplam	5.197,1	3.849,6	3.922,9	7.752,7	15.433,8

Kaynak: TÜİK, 2023

Kaynaklar

Burucu, V. ve Gülse Bal, H.S., 2017. Türkiye’de Arıcılığın Mevcut Durumu ve Bal Üretim Öngörüsü. Tarım Ekonomisi Araştırmaları Dergisi (2017) 3(1): 28-37, Ankara Erişim: 10.04.2023.

FAO, 2023 Food and Agriculture Organization of the United Nations, FAO <http://www.fao.org/faostat/en/#data>, Erişim: 10.04.2023.

TEPGE, 2022. Arıcılık Tarım Ürünleri Piyasaları Raporu 2022. Tarımsal Ekonomi ve Politika Geliştirme Enstitüsü Müdürlüğü, TEPGE <https://arastirma.tarimorman.gov.tr/tepge/>

TÜİK, 2023. Türkiye İstatistik Kurumu, TÜİK <http://www.TÜİK.gov.tr>, Erişim: 10.04.2023.

TRADE MAP, 2023. Trade statistics for international business developmen, [https:// https://www.trademap.org](https://www.trademap.org), Erişim: 10.04.2023.

TEPGE YAYIN NO: 370
ISBN: 978-625-8451-83-2

© TEPGE
Her Hakkı Saklıdır.

2023

İletişim:
Tarım ve Orman Bakanlığı
Üniversiteler Mah. Dumlupınar Bulvarı, 06800,
Çankaya/ANKARA

Telefon: 0312 287 5833
Faks: 0312 287 5854

TEPGE'nin izni olmaksızın basılamaz, basılı veya elektronik materyal olarak çoğaltılamaz ve/veya dağıtılamaz.
Kaynak gösterilmek şartı ile alıntı yapılabilir.
Yayın içerisindeki her türlü yorum ve değerlendirmeler yazara aittir ve Tarım ve Orman Bakanlığı ve TEPGE'nin görüşlerini yansıtmaz.